

ולא מהדרין [ואין אנו מחזירים] אבידה בהסתמך על **טביעות עינא** [עין] של בעל האבידה המזוהה אותה כשלו. ואולם השתא דשמעתינהו להני שמעתתא [נכשרו ששמעתי את כל השמועות הללו], שלא היה לבעלי האבידה סימן בדבר, אלא טביעת עין בלבד, ובכל זאת הותרו להם הדברים שאבדו להם, אף שהיה חשש איסור בהם, **אמינא**

[אומר אני]: **טביעות עינא עדיפא** [טביעת עין עדיפה] מסימנים. דאי לא תימא הכי [שאם לא תאמר כך], היאך המיטה עם אשתו, והלא יש לחשוש שמא זו היא אשה אחרת? ואף בני האדם הרואים, איך הם מותרין בתשמיש המיטה עם נשותיהן בלילה, בזמן שאינם רואים? אלא יש לומר כי הותר הדבר בהסתמך על **טביעות עינא דקלא** [טביעת עין, הכרה של הקול]. **הכא נמי בטביעות עינא** [כאן, בשמועות הללו, שהותרו דברים שיש בהם חשש איסור, גם כן הרי זה בהסתמך על טביעת עין]. אמר רב **יצחק בריה** [בנו] של רב **מרשיא**: תדע שכך הוא, שטביעת עין עדיפה על סימנים, שכן אילו אתו בתרי ואמרי [יבואו שנים עדים ויאמרו] לפני בית הדין כי **פלניא**, דהאי סימניה והאי סימניה, **קטל נפשא** [פלוגי, שזה סימנו זה סימנו, הרג נפש] — לא **קטלינן ליה** [אין אנו הורגים אותו], שאין בסימניו כדי לזהותו בשלמות. ואולם **אילו אמרי** [אומרים] כי מזהים אנו שכן אית לן [יש לנו] **טביעות עינא בגויה** [טביעת עין בו] — על סמך עדות זו **קטלינן ליה** [הורגים אנו אותו]. וכן אמר רב **אשי ראיא** שטביעת עין עדיפה על סימנים: תדע, שאילו אמר ליה **איניש לשלוחיה** [לו

אדם לשלוחו]: **קרייה לפלניא**, דהאי סימניה והאי סימניה [קרא אלי את פלוני, שזה סימנו זה סימנו] — **ספק ידע ליה** [מכיר, מזהה, אותן] השליח בכך, **ספק לא ידע ליה** [אין מכיר אותן], ואילו כאשר אית ליה **טביעות עינא בגויה** [יש לו טביעת עין בו] — **כי חזי ליה**, **ידע ליה** [כאשר רואה אותו, מכיר אותו].

א משנה הנוטל את גיד הנשה מן הירך, צריך שיחטט היטב ככל מקום בירך שבו נמצא הגיד, עד שיטול את הגיד כולו.
ר' יהודה אומר: אין צורך לחטט אחר הגיד, אלא די בחיתוכו מלמעלה, בחלק שעל כף הירך כדי לקיים בו בכך מצות נטילה של גיד הנשה. **האוכל מגיד הנשה שיעור כזית — סופג** (לוקה) **ארבעים** (חסר אחת) מלקות, ככל העובר על איסור תורה. **אכלו** את גיד הנשה כולו, ואולם אין בו בגיד זה כולו שיעור **כזית**, וכגון שבא מבהמה קטנה ביותר — **חייב** מלקות על כך. שכן גיד הנשה השלם נחשב בריה בכך **מצות נטילה** של גיד הנשה. **האוכל** בשיעור הקטן מכזית. היו לפניו שני גידי הנשה, של ירך ימין ושל ירך שמאל, **ואכל מזה** שיעור **כזית ומזה** שיעור **כזית — סופג שמונים** (שתי סדרות מלקות, שכל אחת בת ארבעים חסר אחת). **ר' יהודה אומר:** אינו סופג

אלא סדרה אחת של **ארבעים** מלקות, על אכילת גיד הנשה של ירך ימין ולא על אכילת הגיד של ירך שמאל.

ב גמרא שנינו במשנתנו שלדעת חכמים יש ליטול את כל גיד הנשה, ואילו לדעת ר' יהודה די בנטילת החלק שעל כף הירך. ובענין זה מסופר כי אדם בשם **בר פיולי** הוה קאי קמיה [היה עומד לפני] החכם **שמואל**, להכין לו סעודה,

עיונים

ולא מהדרין בטביעות עינא הלכה זו היא רק במי שאינו תלמיד חכם, ואולם לתלמיד חכם מחזירים אבידה אף על סמך טביעת עין שיש לו בה (בבא מציעא כג,ב). ונחלקו ראשונים מדוע אין משיבים למי שאינו תלמיד חכם אבידה על סמך טביעת עין. יש שכתבו שהטעם הוא משום שאין אנו מאמינים לו שאכן יש לו טביעות עין בה. ואנו חושדים בו שהוא משקר (תוס'). או שמא אינו מדקדק היטב בדבר, והריהו סבור שיש לו בה טביעות עין (רשי' מכות שם, כביאורו של הנצי"ב). ההסיקו ראשונים כי לפי טעם זה, אם זה שאינו תלמיד חכם מעיד בטביעת עינו על אבידה שהיא של אחר, יש מקום להחזיר לאותו אדם אבידה זו, שהרי אין לחשוש במקרה זה לשקר (כן עולה מדברי רמב"ן, רשב"א, ר"ן). ויש שכתבו שאין מחזירים אבידה בהסתמך על טביעת עין לזה שאינו תלמיד חכם, משום שאין לו טביעת עין כלל (ריטב"א).

עדיפא ומשמעה של עדיפות זו, שאם לפני בית הדין תועלינה שתי ראיות נוגדות, האחת נסמכת על סימנים והשנית נסמכת על טביעת עין — יסמכו על טביעת העין ולא על הסימנים (ריטב"א). אכן יש מהראשונים שכתבו שאין הלשון "עדיפא" משמעה בהכרח שהאחד חזק יותר מהאחר. ויש שמשמעה שזה חשוב כזה, ואין לבטלו מפני האחר (תוס' ברכות ג,א, וכן הפנה לשם מהר"י פיק במסורת הש"ס). ולשיטתם היה מקום לומר כן אף בדברי רבא, ואולם רב יצחק בנו של רב מרשיא הוכיח שטביעת עין עדיפה מסימנים, שהרי דנים למוות על פי טביעת עין, ואין דנים כן על פי סימנים. והעולה מדבריו, שאכן הרייה חזקה מהם (יוס"ד).

אלא בטביעות עינא דקלא שאלו אחרונים: הרי עדיין יש מקום לתהיה כיצד הותר באשתו זה שאין לו כלל טביעת עין, לא של קול ולא של ראייה. וכגון אדם חרש, בלילה, או בזה שהריהו סומא וחרש! והשיבו שאין אנו מצריכים טביעת עין להיתר תשמיש אלא כשמוצא הבעל את אשתו שלא במקומה, אבל בחדרה הקבוע לה — אין צורך בטביעת

להני שמעתתא — דשרי איסור נטעינות עינא. בטביעות עינא דקלא — שנתן דעמו להכירה נקול. ומאצידה לא ילפינן, דהתם משום חימוד הממון חייטין דלמא משקר, דלמר מר (מכות כג,ג): גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם וממדתן. תדע — דטעינות עינא עדיפא. פלניא דהכי סימניה — "פלוגי הרג את הנפש, ואין אנו מכירין זו מעולם אלא סימנין כך וכך היו נגופו וכליו של הורג". טביעות עינא אית לן בגויה — ומכירין אנו זו. ואילו אית ליה — לשלית. טביעות עינא בגויה — שמכירו.

משנה שיטול את כולו — יחטט אחריו, וקסם משנה, רבי מאיר, דלמר (חולין נג,ג): מטיטה צעי. אכלו ואין בו כזית — משום דנריה הוא, ומייצ ככל שהוא, וכדלמרינן נמסכת מכות (יג,א): אי אהס מודים לי נחוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב? אמרו לו: מפני שהיא כנרייתה. אינו סופג אלא ארבעים — לאינו נוהג אלא נחלת.

גמרא בר פיולי — כך שמו.

תוספות

ולא מהדרין בטביעות עינא — תימה: דשאני התם, דחשדינן ליה דילמא משקר שאינה שלו, דהא לצורבא מרבנן מהדרין בטביעות עינא! ויש לומר: דהכא מיירי בטביעות עין כל דהו. והא דמהדרין לצורבא מרבנן בטביעות עינא — דהיינו בטביעות עין גמור. דכל הני אמוראי דהכא, לא היה להם טביעות עין גמור. דאי לאו הכי, מה היה להם לישראל? אי הוו ידעי — בודאי לא הוו מסופקים כלל!

פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה — ואם תאמר: והלא משיאין אשה על פי סימנים, להך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא, בפרק בתרא דיבמות (קכ,א). ואם לאחר שנשאת באו עדים שזינתה — קטלינן לה, דסמכינן אסימנין להחזיקה בחזקת אשת איש מן השני. ואפילו נתברר על ידי עדים שבעלה הראשון כבר היה מת בשעת הזנות, ולא אמרינן: שמא בעלה היה חי בשעת קידושיה, ואין קידושיה קדושין! ויש לומר: דבכי האי גוונא נמי לא סמכינן אסימנין למיקטלה ולהחזיקה באשת איש מן השני, אלא אמרינן: שמא היה חי בעלה, ולא הוו קידושיה קידושין. וכן אם נשאת על פי עד אחד, וזינתה — לא קטלינן לה, אף על פי שבעלה הראשון נודע שהיה מת כבר בשעת הזנות. דלא לכל דבר מהימנינן ליה. דאין האחין יורדים לנחלה על פיו, וגם צרתה אסורה. ואם תאמר: והיאך מחזירין שטר חוב בסימנים, והא אי אתו סהדי ואמרי "פלוגי דהאי סימניה והאי סימניה לוח מפלוני" — לא מפקינן! ויש לומר: דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו, שיאמר "שלי הוא" — מהדרין שפיר. אבל ממון שביד הבעלים — אין להוציא על ידי סימנין. דהכי נמי לא הוה מפקינן חפץ מיד בעלים אי אתו סהדי ואמרי "ההוא חפץ, דהאי סימניה והאי סימניה, דפלניא הוא".

והוא אכילת הגיד של ירך שמאל.

שנינו במשנתנו שלדעת חכמים יש ליטול את כל גיד הנשה, ואילו לדעת ר' יהודה די בנטילת החלק שעל כף הירך. ובענין זה מסופר כי אדם בשם **בר פיולי** הוה קאי קמיה [היה עומד לפני] החכם **שמואל**, להכין לו סעודה,

עין כלל (כשיטת שו"ת רש"ל). ויש שתהו על הדבר, שאם כן אין עוד ראייה לדברי רבא, שהרי אפשר להעמיד את ההיתר של סומא באשתו דווקא במקומן של הנשים, אבל שלא במקומן יתכן שלא תועיל טביעת עין (ריעב"ץ).

פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא מכאן משמע שבדיני נפשות אין בית דין הורג אדם על סמך סימנים בלבד. וכן מבואר בתוס' שאף בדיני ממונות אין בית דין מוציא ממון בהסתמך על סימנים. והסבירו אחרונים כי כוח הראיה שבסימנים הריהו ככוח הראיה שברוב, וכדרך שאין הרוב מועיל להרוג על פיו או להוציא ממון על פיו, כן הוא בסימנים. וטעם הדבר שבית דין ממייתים על סמך רוב וחזקות — הרי זה כשהתקיימו הרוב והחזקות קדם הדין. ואולם כאשר דנים במעשה עצמו — אין הרוב מועיל, ובדומה לו אין הסימנים מועילים (שב שמעתתא).

אורח ההלכה

הנוטל גיד הנשה הנוטל גיד הנשה — צריך לחטט אחריו, עד שלא ישאיר ממנו כלום. כתנא קמא. (רמב"ם ספר קדושה הלכות מאכלות אסורות פ"ח ה"ז. שו"ע יו"ד סה, ח).

האוכל מגיד הנשה האוכל מגיד הנשה הפנוי ממקום שעל כף הירך — לוקה. ואם אבל מחלבו או משאר הגיד הפנומי או מכל החיצון — מכים אותו מכת מרדות. וכמה שיעור אכילה, כזית. ואם אכל את הגיד שעל הכף כולה, אף על פי שאין בו כזית — לוקה, מפני שהוא כברייה בפני עצמה. כתנא קמא. (רמב"ם שם ה"ב).

אכל מזה כזית ומזה כזית אבל כזית מגיד הנשה של ימין וכזית מגיד הנשה של שמאל, או שאכל שני גידים כולם אף על פי שאין בהן כזית — לוקה שמונים. כתנא קמא. (רמב"ם שם ה"ג).

גאים ליה – כרבי יהודה, לא היה ממש, אלא גומס מלמעלה. אמר ליה לא תירתת – לא נעם הארץ ולא נרשע אני מוסדך. דאורי לך – לעשות כן, כרבי יהודה אורי לך. ומאי דשייר דרבנן לרבי מאיר – למדענן הוא דנעו רבי מאיר טיטה. שעל הכף – דאף על פי שהגיד ארוך, אין אסור אלא מה שזוכה על הכף. כף – גשר הסוכה אף הקולית ודניק לעכס, והגיד הארוך זוכה מקלמו על גבי אותו גשר. אמר רב פפא כתנאי – כדמפרש ואזיל, דרננן אית להו דשמואל, ורבי יהודה לית ליה דשמואל. סתם אכילה – כזית.

תוספות

מכלל דשייר דרבנן לרבי יהודה – לכאורה משמע דלרבי יהודה נמי אית ליה דאורייתא ודרבנן, ולרבי מאיר הוי דאורייתא כל כמה שאסור רבי יהודה. כדאמרן בסמוך: דשקל דאורייתא לרבי מאיר, ולרבי יהודה – דרבנן נמי לא שייך. אבל אין נראה לומר כן, דאם כן, הווי שלשה מחלוקות בדאורייתא. דרבי יהודה פליג אההוא תנא דאמר "לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד", כדאמר בסמוך. ולא מסתברא לומר כן. דבשלא רבי יהודה ותנא קמא ידידה פליגי בדרש "יעל כף הירך" כדשמואל, אלא רבי מאיר ורבי

יהודה, במאי פליגי? ואם תאמר: ומנא לך דשקל בר פיולי דאורייתא לרבי מאיר? דיכלמא סבר רבי מאיר דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד, וליכא אלא שני מחלוקות! ויש לומר כיון דמחמיר רבי מאיר בחטיטה, לא מסתברא דמיקל בדאורייתא טפי מדרבי יהודה. ותנא קמא דרבי יהודה ודאי אין מחמיר בחטיטה, כיון דמיקל בדאורייתא. ואם תאמר: והא שמואל סבר כרבי מאיר, דאמר ליה: חות ביה טפי, וקאמרין לקמן דשמואל קאמר לההוא שמעתא ד"לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד"! ויש לומר: דשמואל אליבא דתנא דמתניתין דאמר "אכלו ואין בו כזית, חייב" קאמר "ולא אסרה תורה" כו', וליה לא סבירא ליה. וכהאי גוונא אמר שמואל בפרק "אלמנה ניוזנת" (כתובות ז,א) דמציאית אלמנה לעצמה. והיינו, כאנשי יהודה, כדמוכח התם. ובפרק "נערה שנתפתה" (שם נד,א) שמעינן ליה לשמואל שפוסק בהדיא דהלכה כאנשי גליל. **צריך** שיטול את כולו – לענין חטיטה – סתם כרבי מאיר, ולענין דנאמנים – סתם כרבי יהודה לעיל (פ,ט,ב), דקתני, וחכמים אומרים: נאמנים. **מאי** טעמא דרבנן בריה היא – ובסוף פירקין (ק,ב), נמי אמרין כי האי גוונא: אכל צפור טהורה בחייה – בכל שהוא, במיתתה – בכזית. אכל צפור טמאה, בין בחייה בין במיתתה – בכל שהוא. דאבר מן החי ועוף טמא חשיבא להו בריה. ואם תאמר: מאי שנת דאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיבי טפי בריה מנבלה טהורה במיתתה בכזית, ולא חשיבא בריה? וכן טבל לא חשיבי ליה רבנן בריה במכות (ז,א)! ויש לומר: דהיינו טעמא דהני, דכי אמר רחמנא "לא תאכל גיד" ו"לא תאכל עוף טמא", וכן באבר מן החי – כאילו פירש: בין גדול ובין קטן, דכולהו מיקרו "גיד" ו"עוף", ובלבד שיהיו שלמים. אבל נבלה – אז הווי חשיב בריה. וכן משמע פרק שלישי דשבועות (כ,א), דקאמר: היכן מצינו באוכל כל שהו חשיב? ופריך: ולא! והרי מפרש – פירוש: "שבועה שלא אוכל כל שהוא". ומשני: מפרש נמי כברייה דמי. משמע דטעמא דברייה הוי כאילו פירש הכתוב שלא תאכל בין גדול ובין קטן. ואם תאמר: דתנן בפרק "אלו הן הלוקין" (מכות י,א): כמה יאכל מן הטבל ויהיה חייב? רבי שמעון אומר: בכל שהוא, וחכמים אומרים: בכזית. אמר להם רבי שמעון: אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא, שחייב? אמרו לו: מפני שהיא כברייתא. אמר להם: אף חטה כברייתא. ומסיק בגמרא: דלרבי שמעון, כל שהוא למכות, אפילו קמח. ולדבריהם דרבנן קאמר "אודו לי מיהת דחטה אחת כברייתא בכל שהוא". ורבנן, ברייתא נשמה – חשיבא, דחטה – לא חשיבא. והשתא קשה: הרי גיד ואבר מן החי, דחשיבי בריה. אלמא, לא תליא מילתא בנשמה. ואפילו הווי נשמה בחטה – לא חשיבא בריה, דלא דמי למפרש. ד"לא תאכל טבל" כתיב, ולא כתיב "לא תאכל חטה של טבל"! ונראה לפרש: דרבנן לדברי רבי שמעון קא מהדרי ליה: לדין, אפילו הווי חטה נשמה – לא חשיבי ליה בריה. דלא דמי למפרש, כדפרישית. אלא לדין, דחשבת ליה בריה. אלמא, לית לך טעמא דמפרש, מכל מקום לא דמי לנמלה, דלנמלה איכא נשמה. וקשה: היכן מצינו כזה, שמשבינן טעם לדבריו, והם עצמם אינם סוברין שיהיה הדבר תלוי בנשמה? ויש לומר: דכי האי גוונא אשכחן בפרק "התעורבות" (זבחים ע,א) דתניא: אברי תמימים שנתערבו באברי בעלת מום – רבי אליעזר אומר: יקרבו, ורואה אני את בשר בעלת מום כאילו הם עצים. וחכמים אומרים: לא יקרבו. ועל כרחך אליעזר גופיה לית ליה האי טעמא. דהא ברובע ונרבע מודה דלא יקרבו, ולא קאמר "רואה אני אותם כאילו הם עצים". אלא עיקר טעמא, כדמפרש בגמרא: "מום בסם לא ירצו", הא על ידי תערובות ירצו. ולדבריהם דרבנן קאמר להו, כדאמר התם. ומיהו שם מיושב יותר, דמתוך הבריתא אומר כן הגמרא. אבל בפרק בתרא דמכות (ז,א) מי דוחק התלמוד לומר דרבנן משיבין תשובה לרבי שמעון לדבריו, כיון דאינו לא במשנה ולא בביריתא. ואם תאמר: ורבי שמעון, דחשיב חטה בריה, היאך תרומה עולה במאה ואחד, הא אמרינן לקמן (ק,א) דבריה לא בטלה, גבי גיד? וכי תימא: דהתם היינו טעמא, דכשנולד – נולד האיסור עמו, כמו גיד ושרצים ואבר מן החי ועופות טמאים. אבל תרומה – מותר עד שימרח. אכתי ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו! [ועיין עוד תוספות זבחים עב,א דיבור המתחיל "ווליבטלו"].

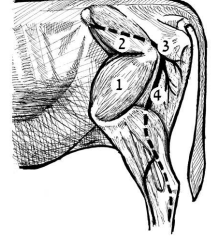
מסורת הש"ס
ג. חולין פ,א. צא,א.
תוספתא מכות פ"ד, ז. שם
חולין פ"ז, ה. ילקי"ש תורה קלג.
ד. חולין ק,א. קיט,א.

גרסות

הוה קא גאים ליה בכתה"י: חזיה דהוה קגיים ליה ויש בכת"י: הוה מנקר אטמא קמיה דשמואל חזיה דהוה גיים ליה. השתא לא חזיתך ספיתא בכת"י: א"ל השתא איכו לא חזיתך ספת. אלא אמר רב ששת יש בכת"י: אלא. ומאי דשייר דרבנן בכת"י: לר' מאיר מכלל דשייר דרבנן. מדרבנן שרי בכת"י: מדרבנן נמי לא שייך. שנאמר על כף בכת"י: דכתיב אשר על כף.

החיים

לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד

מהלך הגיד סביב ה"כף", לאחר שהוסרו השרירים המחפים אותה.

ה"כף" (קאציקה) הוא השריר המעוגל שמקיף את עצם הקולית (1) לכל אורכה, ואף מחפה את איזור חיבורה ל"הינקה" (2). גיד הנשה שעל מהלך הוא חלק הגיד שעובר מעל חלקה העליון של עצם הקולית (3). זהו המקום היחיד בו הוא עובר בסמוך לעצם, ורק במקום זה איסורו מדאורייתא, ואילו חלקו של הגיד שלמעלה ולמטה ממקום זה איסורו הוא רק מדרבנן. לשיטה אחרת מדובר בכל מהלך הגיד בעומק הבשר שסביב עצם הקולית (4), ולא רק מעל לחלקה העליון.

בין שהוא גדול ובין שהוא קטן. ואולם לשיטת הראשונים הסבורים (שלא כתוס'), ש"בריה" היא רק דבר שיש בו חשיבות של דבר שלם, שאסור הוא מתחילת בריאתו, יש לדון מודע נחשב חלק זה של גיד הנשה האסור באכילה כ"בריה". והסבירו כי אמנם אין הגיד כולו אסור אלא מקצתו שעל הכף, ואולם כאשר אוכל את כל הגיד כולו – יש באכילה זו חשיבות של "בריה", ולכן יתחייב על אכילת החלק האסור שבו, אף אם אין בו שיעור כזית. ואכן אם לא יאכל אלא את החלק שעל הכף, ואין בו כזית, הריהו פטור. ברם מדברי הרמ"א עולה שאכילת החלק שעל הכף לבדו נחשבת כאכילת "בריה", וחייבים עליה, אף שאין בו כשיעור כזית (קה"י).

אורח ההלכה

לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד. עיקר גיד הנשה אינו אלא על הכף בלבד. כשמואל. (רמ"א בשו"ע י"ד, ק, א.)

עיונים

לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כתבו המפרשים כי נוסח הלשון "לא אסרה תורה אלא..." בא לומר שאין הדבר אסור אף מדברי סופרים (רמב"ן בספר המצוות). אכן הקשו על דברים אלה מן האמור בסוגייתנו, שהרי כל גיד הנשה אסור, ואף החלק שאינו על כף הירך אסור מדברי סופרים (מהר"ן חיות). **מאי טעמא דרבנן בריה בפני עצמה היא** הגדרה זו של גיד הנשה כברייה לעצמה, נידונה באחרונים. שהרי לשיטת חכמים לא אסרה תורה אלא את גיד הנשה שעל כף הירך בלבד, ונמצא אפוא שאין זו בריה שלימה כשלעצמה, שהרי רק חלקו של גיד הנשה הוא שאסור. אכן להסברם של הראשונים (תוס' ד"ה מאי טעמא) בהגדרת "בריה" שכל שנאמר בתורה שדבר מסוים אסור (כדרך שאמרה תורה "לא תאכל גיד", "לא תאכל עוף טמא", וכיוצא בזה) – הרי זה כאילו נכתב במפורש בתורה: בין גדול, בין קטן, שהכל נכללים באיסור זה, ובלבד שיהיו שלמים. מעתה יש לומר שכיון שהתורה מכנה את חלק גיד הנשה שעל הכף כ"גיד", הרי זה כאילו פירשה ואמרה שחייבים על אכילת אותו חלק, בכל אופן שבו,

ורבנן הווא — לאשמועינן אמת, דאף על גב דלא אכיל כוליה — מחייב כזית. ללא תימא: לא מחייב עד דאכיל לכוליה, ולעולם כל היכא דאכל כוליה — לא צעין כזית. ורבי יהודה — ההוא לא אשתרין לאשמועינן, דמ"אשר על כף הירך" נפקא דלא צעין עד דאכיל ליה לכוליה. דאפילו לא אכל אלא מה שעל הכף — חייב, ובלבד שתאחז עס אכילה. דכוליה ירך — ולית ליה דשמואל, אלא כל מקום שיאכל ממנו כזית — חייב. ורבנן הווא — "הירך" לאשמועינן אמת: דאין אסור אלא פנימי, דפשיט איסוריה בכוליה ירך.

תוספות

ורבי יהודה אכילה כתיב ביה — ואם תאמר: והרי נמלה ושאר שרצים, דכתיב בהו אכילה, ומחייב בכל שהווא. דנתן בפרק בתרא דמכות (ג,א), ולא פליג רבי יהודה! ויש לומר: דאכילה דהתם איצטרך, דאי איכא ארבעה או חמשה זיתים, דחייב בהד זית. אבל הכא אמרינן דלרבי יהודה מ"אשר על הכף" נפקא. והכי אמרינן במעילה פרק "קדשי מובח" (טו,ב): אכל שרצים — לוקה עליו בזית, דאכילה כתיב בהו. ואם תאמר: דאמרינן ב"אלו הן הלוקין" (מכות טו,ב): ריסק תשעה נמלים ואחד חי, והשלימו לכזית — לוקה שש. חמש, משום בריה דשרץ. ואחתי, משום נבלה. למה לי שיהא חד חי, דהויא בריה. בלאו הכי נמי, כיון שיש בהם כזית לוקה חמש משום שרץ, כיון דאכילה כתיב ביה, כדפרשית. ואחד, משום נבלה! ויש לומר: דודאי אלאו דשרצים, דכתיב בלשון אכילה, לקי משום כזית שרץ. אלא יש לאו דשרץ, דלא כתיב בהו אכילה, כגון "אל תשקצו" (ויקרא יא), וההיא לא לקי אלא בחי משום בריה. ואם תאמר: ואכתי למה לי חי? אפילו מת נמי חשיב בריה, כדאמרינן בסוף פרקין (חולין קב,ב): טמאה, בין בחייה בין במיתתה — בכל שהוא! ויש לומר: דלא נקט "חיי" לאפוקי מת, אלא פירוש "חיי": שלם, לאפוקי ריסק. כדאמר גבי כלים: שבירתו זו היא מיתתו. ואם תאמר: הא אמרינן בסוף פרקין (שם,א): אבר מן החי, צריך שיאכל כזית, דאכילה כתיב ביה. דלמא הא דכתיב ביה אכילה, למימר דמחייב כזית, אף על גב דאית ביה ארבעה או חמשה זיתים? ויש לומר: דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם. דהיינו, בשר גידים ועצמות. מדלא אשכחן בסוף פרקין (חולין קג,ב) לריש לקיש דפטר חלקו מבפנים, דמחייב אלא בגרומיתא זעירתא. והיינו טעמא ד"לא תאכל הנפש עם הבשר", דדרשין מיניה (חולין קב,ב) אבר מן החי דאסור. משמע, עד שיאכל אבר שלם.

דפשיט איסוריה בכוליה ירך — לשון "איסוריה" לא אתי שפיר, דלא אסורין אלא של על הכף בלבד. ובספר רבינו גרשום כתיב "דמשך בכוליה ירך". ויש לישב לשון "איסוריה" — דהכי קאמר: דפשיט גיד של איסור בכוליה ירך.

ואילו ר' יהודה הפוטר אכילה שכזו ממלקות, סבור לשון אכילה כתיבה ביה (כתובה ב, באיסור גיד הנשה). ואין אכילה נחשבת בפחות מכזית. ורבנן [וחכמים], מה הם משיבים על דבריו אלה של ר' יהודה? ההיא [אותה] לשון אכילה שנאמרה בגיד הנשה, באה ללמד על מקרה מיוחד, דכי אית ביה [שכאשר יש בו], בגיד הנשה [שיעור ארבעה וחמשה זיתים, ואכל מהם חד כזית כזית] [TIT] בלבד — הריהו מיחייב [חייב] על כך. אבל כשיש בגיד הנשה כולו פחות מכזית, הריהו חייב אף על אכילתו של זה. ושבים ושואלים: ור' יהודה, שדרש מלשון אכילה האמורה בגיד הנשה לענין שיעור כזית, מניין לו שחייבים על אכילת כזית אחד, בגיד הנשה שיש בו ארבעה וחמשה זיתים? ומשיבים: הלכה זו מהכתוב "אשר על כף הירך" (בראשית לב, לב) נפקא [יוצאת, נלמדת]. ושבים ושואלים: ורבנן [וחכמים] שלמדו הלכה זו מלשון אכילה, מה למדים הם מהכתוב "אשר על כף הירך"? ומשיבים: הכתוב הוא מיבעי ליה [נצרך לך] לכדברי שמואל. שכן אמר שמואל: לא אסרה תורה בגיד הנשה אלא זה שעל כף הירך. ושואלים: ולדעת ר' יהודה שלמד מהכתוב "אשר על כף הירך" דרשה אחרת, מנין לו דברי שמואל? ומשיבים: לדעת ר' יהודה גיד הנשה שבכל הירך אסור, שלא כשיטת שמואל, שהרי "הירך" כתיב [נאמרו]. והרי זה מורה שהגיד שבכוליה של הירך הריהו אסור. ושואלים: ורבנן [וחכמים] הסבורים כדברי שמואל, כיצד הם מפרשים את הכתוב "הירך"? ומשיבים: הכתוב ההוא בא להורות שמדובר בגיד דפשיט איסוריה בכוליה ירך [שפוטט איסורו בכל הירך], והרי זה הגיד הפנימי, ולאפוקי [להוציא] למעט את הגיד החיצוני הקצר, שלא אסור. ולעולם לא נאסר גיד הנשה אלא בחלק שעל הכף. הרי אפוא שמחלוקת תנאים היא בדברי שמואל. ושואלים: למדנו למעלה שהן חכמים והן ר' יהודה דרשו מן הכתוב "אשר על הכף", ואולם הלא האי [זה] הכתוב "כף" מיבעי ליה למעוטי [נצרך לו למעט] עוף מאיסור גיד הנשה, דלית ליה [שכן אין לו] כף! ומשיבים: תרי [שתני פעמים] "כף" כתיבי [כתובות]. באיסור גיד הנשה ("על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בהאבקו עמו"), ללמד על שני אלה.

א משנה ירך שלא נישל ממנה גיד הנשה, וכשנתבשלה בקדירה נתבשל בה עמה גיד הנשה, אם יש בירך כשיעור שגיד הנשה יתן בה בנותן טעם — הרי זה הירך אסורה באכילה. וכיצד משערין אותה אם יש בה כשיעור זה האוסרה באכילה?

מסורת הש"ס
א. חולין צא,א.
ב. שם ט,ב.
גרסות
ההיא אכילה דכי אית ביה בכתיימ: ההוא דאי הוה ויש בכתיימ: ההוא מיבעי ליה דהיא דאיכא. **זיתים** ואכל חד כזית בכתיימ: זיתים במקום אחד ואכל מינה כזית ויש בכתיימ: זיתים לא תימא עד דאכיל להו לא מיחייב אלא דמכי אכיל חד מינייהו.
הירך ורבי יהודה הירך כתיב דכולה ירך ורבנן ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון בכתיימ: הירך בלבד ור"י ההוא לא מצית אמרת הירך דכולה ירך משמע ורבנן האי ירך ההוא דמשך בכוליה ירך למעוטי חיצון.
ולעולם של על הכף בכתיימ: הכף.
עוף דלית ליה כף תרי כף כתיבי בכתיימ: עופות דלא איתיהב להו כף כף אחריןא כתיב.

החיים
דפשיט איסוריה בכוליה ירך... חיצון

אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה — לאו בגיד לחודיה משערין, דבכדי קליפה שביביו מסייע לגיד לאסור. דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו. ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן "חתיכה עצמה נעשה נבלה" אלא בבשר בחלב, אתי שפיר. משמע קצת דאין הרוטב מסייע לשאר חתיכות, אם יש בהם לבטל הגיד, אלא הירך לבדו. מדלא קאמר "אם יש בהן וברוטב בנותן טעם" כו'. והאי, לפירוש הקונטרס ניוחא, דפירש פרק "כל הבשר" (חולין קח,א) גבי "טיפת חלב" כו', דקאמר בגמרא: לא שנו אלא שניעור וכסה, אבל לא נייער וכסה — חתיכה עצמה נעשה נבלה כו'. ופירש בקונטרס: דכי נייער הקדרה — מולך הוא הטפה בכל הקדרה, ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה. וכן כי כסה הקדרה — עולות הרתיחות משוליה לפיה, ומוליקה הטפה בכל הקדרה. משמע שרצה לומר: שאפילו החתיכה שנפלה עליה היא מקצתה בתוך הרוטב, אי לא נייער וכסה — אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה. ומיירי הכא בשלא נייער וכסה. ולרבינו יצחק נראה: דכשהחתיכה שנופלה עליה היא מקצתה ברוטב — לא בעינן נייער וכסה. והתם איירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב — דאז אין מתפשט, אלא בנייער וכסה. והוה מצי למימר "לא שנו אלא בחתיכה מקצתה ברוטב",

עיונים
ור' יהודה הירך כתיב דכולה ירך הקשו המפרשים: והרי כבר נדרש כתוב זה על ידי ר' יהודה לענין אחר. שכן שנינו לעיל (צא,א) שדרש ר' יהודה "הירך" — המיומנת שבירך, שאיסור גיד הנשה נאמר רק בירך הימנית של בהמה ולא בשמאלית! ותירצו כי אותה דרשה של ר' יהודה נסמכת על הכתוב "ירך" שבמלה "הירך", ואילו דרשתו זו שלפנינו נסמכת על ה' הידיעה שבכתוב "הירך" (ת"ח). ויעוין לעיל צא,א בתוס' ד"ה רב אשי שכתבו כי לדעת ר' יהודה שתי הדרשות הללו נלמדות מכתוב זה).
דפשיט איסוריה בכוליה ירך תהו ראשונים על לשון זו, שהרי אין איסור גיד הנשה מתפשט בכל הירך, שכן אסור את זה שעל הירך בלבד! והסבירו כי כוונת הדברים לומר שמתפשט גיד של איסור בכל הירך (תוס'). שהווא וקונקוטיו ושרשיו מתפשטים בכל הירך, והוא גיד הפנימי הגדול (מוסף רש"י). אכן יש מהראשונים (רבינו גרשום) שגירסת הדברים שלפניהם (יעוין ב"גרסות") היתה "דמשך איסוריה בכוליה ירך".
ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם אף שמלשון המשנה משמע שצריך שיהיה פי ששים בירך כנגד הגיד עצמו (שזוהו שיעור בנותן טעם) כדי שתותר הירך, הסבירו ראשונים כי אין הכוונה שצריך שיהיה שיעור זה כנגד הגיד עצמו, אלא אף כל הסובב את הגיד בכדי קליפה מצטרף לגיד, ונצרכים אנו לשיעור פי ששים אף כנגדו. שכן משעה שנמלח בשר הירך (קודם שהתבשלה בקדירה), עם הגיד שבתוכו, נאסר כל הסובב את גיד הנשה בכדי קליפה על ידי המלח שהבליע בו מטעם גיד הנשה (תוס'). והוסיפו כי לשיטת רבינו אפרים, שאין אומרים "חתיכה נעשית נבלה" אלא באיסור בשר בחלב בלבד, ולכן אין הסובב את גיד הנשה נאסר באופן שנצריך ששים גם כנגדו, שהרי אינו אסור אלא משום הטעם שבו, ולא בשלעצמו.

אזרח ההלכה
ירך שנתבשל בה גיד הנשה גיד הנשה אין טעמו אסור (שאינן בנידים בנותן טעם), אבל שמונו אסור, וצריך ששים כנגדו להתיר הרוטב. לפיכך, ירך שנתבשלה עם גידה אם מכירו — זורקו, וכל השאר מותר, אם יש בו ששים כנגד שמונו. ואם אינו מכירו — כל החתיכות אסורות. ואם יש בקדירה ששים כנגד השומן — מותר הרוטב, ואם לא — אסור. ואם נימוח הגיד ואינו ניכר, צריך גם ששים כנגדו. כמשנה. (שוע"י י"ד קב, ב).

